

זרע שמשון
רבי שמשון היים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמדו בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא רבא
מן שבאי ועינים תראה בנים
ובני בנים כשתילי זיתם סביב
לשולחנכם, הכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו גזרעכם וכו',
בני חיי ומוזני טבי.

מלא העומר
רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכו' הנח"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ח"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל הגושתדלים והמסייעים
ברוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת.
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר
רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להנה"ק מקודינגלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכו' השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר
רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמדו או יפרסם דבריו
אני אטיב בעומה להמליץ טוב בעדם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איהו מזמורי תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שמוע
קול בכיות עמו ישראל בהמנים
ואצטרף תפילתי עמהם
לטוב להם, כל הימים

לב העברי
רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה ח"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבושו בי תומכי.

חזון יחזקאל
רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלוייה הכריז:
נצטויתי מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שחבטיח שיהמליץ טוב לכל מי
שילמדו בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים ארח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

מלליצי יין ושיר

אתוון דאורייתא
רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגענשטערן זצ"ל
בהספרו
רבינו בטרם עלה השמימה
החבויים כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען
פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב?
פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ
זייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

בן לאשרי
רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נדר בכל יום על כל אלה שיעייש
בספרי, ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי יזכה ליר"ש,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל הדברים.

שערי זבול
רבי זבולון
ב"ר אברהם משה המבורגר זצ"ל
הבטיח כמה פעמים שיעשה
טובה וימליץ טוב למי שיעשה
טובה לנשמתו, וכך חרות על
מצבתו

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, צדקת הצדיק, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב, און ר' יחזקאל אברמסקי, ר' זבולון המבורגר זצ"ל וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זרע שמשון

לע"נ הרה"ק המקובל המלוך ר' רפאל ב"ר אברהם ריס זי"ע

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלקים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושוב מצרימה. יש לתמוה במה שכאן כתוב 'ויהי בשלח פרעה', ואילו בפרשת בלק מצינו שבלעם אמר 'א-ל מוציאם ממצרים', וזה תמוה מאד דאין יתכן שבלעם יתן שבח להקב"ה ואומר שהוא המוציא את ישראל ממצרים ואילו הפסוק כאן אומר 'ויהי בשלח פרעה', ונותן את השבח לפרעה. והלא אדרבא איפכא מסתברא. ויש לומר שבלעם באמרו 'א-ל מוציאם ממצרים' כוונתו להרע לבני ישראל, והפסוק שהתורה אומרת 'ויהי בשלח פרעה' כוונתו לטובה על ישראל, שהרי ידוע שאם בני ישראל היו מתעכבים במצרים עד תום הימים שנגזר עליהם, לא היו משתעבדים עוד בגלויות אחרות. אלא לפי שלא יכלו להתעכב מפני שכבר נכנסו במ"ט שערי טומאה, משום כך נשתעבדו בגלויות אחרות. ולכך בלעם אמר 'א-ל מוציאם ממצרים', כלומר בתוקף ובחזוק שלא בזמנם, ואם כן מחוייבים הם להשתעבד שוב בגלויות אחרות. ואילו הכתוב אומר 'ויהי בשלח פרעה' שנראה ששלחם פרעה מפני שהגיע זמנם, ואם כן פטורים הם משאר הגלויות. [והיינו שמפני קושי השעבוד אין מוכרח שיתקיים בישראל שאר הגלויות]. (זרע שמשון אות ב').

ויט משה את ידו על הים, וישב הים לפנות בוקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתנו, ויוער ה' את מצרים בתוך הים. במדרש: 'לאיתנו', לתנאו שהתניתו עמו מתחילה. היינו שמתחילת הבריאה התנה הקב"ה עם הים שיבקע. ויש להקשות שהלא הפסוק הזה מדבר לאחר ששבו המים על המצרים, ולכאורה יותר היה ראוי לרמוז לאותו התנאי שהתנה הקב"ה בשעת הבריאה, מיד בתחילה כשנבקע הים לפני בני ישראל, שהלא אז הוא הזמן שמתקיים התנאי.

תולדות האבני נזר זי"ע

אמר על עצמו שכאשר שומע חידוש, מכיר הוא מתוך החידוש באיזה מצב עומד המחפש בעבודת ה', ומה היתה מדרגתו בעת שחידש את החידוש. כאשר נאמרו לו חידושים בשם גדולי ישראל, היה בכוחו לדעת אם אפשר לייחס להם את הדברים, וכמה פעמים כאשר נאמרו לו חידושים בשם גדולי תורה, אמר שלא יתכן שאותם גדולים אמרו זאת, וכאשר בדקו את הדברים נתברר שהוא אכן צודק.

הג"ר יצחק הכהן פיינגנבוים זצ"ל אמר פעם אחת לפני האבני נזר איזה חידוש בתורה, ואמר לו האבני נזר, שבודאי נתחדש לו זה החידוש בשבת, שגם הוא אמר אותו החידוש בשבת, ואמר שיש חידושי תורה שאי אפשר שיתחדשו רק בשבת.

ענין מיוחד יש לראות בתוארים שהילק לשואלים, אשר לפי עדות הכותבים הרב ר' מנדל משעדליץ והרב ר' שלמה קאליש, היה בהם דיוק רב ושיקול כל מילה. הרה"ח ר' שלמה קאליש שחיבה רבה רחש לו האבני נזר, סיפר שפעם בעת אשר כתב תשובה אל האדמו"ר הרה"ק מוה"ר פינחס מנחם מפיליץ, החל לנסח 'לכבוד הרב הגדול הצדיק', לפתע הפסיק, והחל להסתובב בחדרו אנה ואנה תוך שהוא שואל והוזר ושואל הצדיק? הצדיק? אחר זמן מה נעצר, ואמר: יא יא הצדיק. (מראה הדשא).

משום שח"ו מואס בתפילתם, דאדרבה, דזה משום 'עוד הם מדברים ואני אשמע', ששומע הוא יתברך דיבורם [מיד].

ולזה אמר לו הקב"ה דאל יחוש שמא ח"ו אין הקב"ה מחבב תפילתו, ולזה אמר לו שבזה יוודע איפה כי מצאת חן בעיני, הלא בהיות הפעולה נמשכת על ידך, 'ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו', וא"כ זה לאות על אשר מעשיך חביבים עלי, אלא לפי שישאל היו נתונים בצרה אין להאריך בתפילה.

ומבין המדרש שפיר על שאמר 'מה תצעק אלי', אף שלא נשמע לו תפילה, רק אצלו יתברך עתידות ועשתונות לב אדם כאילו כבר נעשו, וזהו 'מה תצעק אלי' שכוונתך להתפלל על זאת, אראה חביבותך אשר טרם תקרא אענה, ולא תחוש שאיני חפץ בתפילתך אחר שכל הפעולה נעשית על ידך, אם כן הוא דרגא שנאמר 'והיה טרם יקראו ואני

אענה', אחר שנודע מעלתך שכל הנס נעשה על ידי פעולתך.

לענ"ה הר"ר מאיר ב"ר יעקב דוד וויסברוד זצ"ל י"א י"ז שבט

היוצא מן הטמא טמא. הנה בגדר סימני טהרה של בהמה טהורה, מצינו ב' ביאורים: (א) המהרי"ט (ח"א סי' נ"א, וכבר קדמו במורה נבוכים ח"ג פרק מ"ח) כתב, דזה סימן בעלמא להבחין המין של בהמה טהורה, לכן אם יש לנו סימן אחר על בהמה שהיא טהורה, הרי הוא מותר באכילה אף בלי סימני טהרה. (ב) האבני נזר כתב, דזה סיבה המטהר הבהמה, דסימני טהרה מטהרים הבהמה, לכן גם אם יש לנו סימן אחר שהיא בהמה טהורה, אסור באכילה כל זמן שאין לה סימני טהרה.

והנה תנן (בכורות ה): 'בהמה טמאה שילדה כמין בהמה טהורה, אסור באכילה, דכל היוצא מן הטמא - טמא'. וביאור דין זה תליא לפי מהלכים אלו: (א) המהרי"ט כתב דמזה חזינן כצד הראשון, דאם הסימנים הם סיבה

לטהר הבהמה, א"כ מדוע בהמה טמאה שילדה כמין בהמה טהורה עם סימני טהרה - אסור באכילה, והרי יש לה סימנים שמתירים הבהמה לאכילה. ועל כרחק דאין הסימנים סיבה לטהר, אלא סימן בעלמא לזיהוי המין, וכיון דבהמה זו בא מבהמה טמאה, הרי ידעינן דזה באמת בהמה טמאה,

ואסור. (ב) האבני נזר כתב דבאמת הסימנים הם סיבה לטהר, אבל אפ"ה בהמה טמאה שילדה כמין בהמה טהורה - אסור באכילה, משום הדין המיוחד של 'כל היוצא מן הטמא טמא', דאע"ג דאינו מין טמא, מ"מ אסור באכילה.

יוצא איפוא דנחלקו בפירוש של 'היוצא מן הטמא טמא': (א) לפי המהרי"ט הכוונה דזה באמת מין טמא, דהרי סובר דסימני טהרה הם סימן בעלמא, וא"כ מה שאמרו ד'היוצא מן הטמא טמא', אינו משום דאיכא דין מסוים דכל דבר היוצא מן הטמא טמא. אלא דזה סימן בעלמא, דאם זה יוצא מן הטמא, א"כ אפילו אם יש לה סימני טהרה, יודעים אנו דזה באמת מין טמא. (ב) לפי

ב ברם הגר"ח סובר, דאע"ג דהסימנים הם סיבה לטהר, אבל בהמה טמאה שילדה כמין בהמה טהורה, הוא מין טמא ממש, דזה הדין ד'כל היוצא מן הטמא טמא', דנעשה עי"ז מין טמא ממש. ראה מורשת הגר"ח (ח"ב הלכות מאכלות אסורות) בארוכה.

לענ"ה הגר"ר דהמאיל אליהו בוצק ב"ר דוד יהודה זצ"ל י"א י"ב ט"ו שבט

מה תצעק אלי. במדרש רבה: 'מה תצעק אלי', הדא הוא דכתיב 'ותגזר אומר ויקם לך', ע"כ. ונראה, שהוקשה למדרש כי לא נאמר שהתפלל שום תפילה, רק אמר 'ה' ילחם לכם', ורש"י פירש: 'מה תצעק אלי' למדנו שהיה משה עומד ומתפלל וכו', ואולם אינו מבואר כן בכתוב להדיא. לכן סבירא ליה למדרש כי דיבורו של משה שאמר 'ה' ילחם לכם', זהו התפילה, כי 'צדיק מושל ביראת אלקים', [וזה שהביא המדרש הפסוק 'ותגזר אומר ויקם לך', כי הקב"ה קיים מה שאמר משה 'ה' ילחם לכם'].

ועל זה אמר לו יתברך, עם היות שכדאי דברך שאמרת 'ה' ילחם לכם' להיות קיים מאמרך, ואולם אף אם רק 'תדבר אל בני ישראל ויסעו', אפילו לא היה צעקתך אלי כדאי היית שאעשה רצונך, לכן 'הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה'.

עוד במדרש רבה: דבר אחר 'מה תצעק אלי', הדא הוא דכתיב 'והיה בטרם יקראו ואני אענה', ויש לומר גם כן על דרך הנ"ל, כי הוקשה למדרש שלא הוזכרה תפילה למשה בזה, ואולם לפי שהוא יתברך צופה ומביט בתעלומות לבו של משה

שחפצו להאריך בתפילה כדפירש"י, [אבל באמת לא עת עתה להאריך בתפילה כדפירש"י כיון דבני ישראל נתונים בצרה], וכבר נודע שאינו שבח ציבור הוא [אם נענו קודם שמתפלל], כדאיתא בתענית (דף כה:): שאם נענו קודם תפילה אינה שבח ציבור, משל למה הדבר דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אמר להם תנו לו ואל אשמע קולו. ואם נצטער העבד הרבה ורק אח"כ נענו, גם כן אין שבח ציבור, ע"ש.

והנה משה חפץ להאריך בתפילה, כי הוא יתברך מחבב הצדיקים לשמוע שותתם, ולזה אמר במדרש [דהטעם שלא רצה הקב"ה שיאריך משה בתפילתו הוא משום] דלפעמים יש בחינה 'בטרם יקראו ואני אענה', ולא

א א"ח סי' תפ"ז אות ה' ו', וכ"כ בשו"ת צפנת פענח סי' ט"ו, בית האוצר ח"ב מערכת ב' כלל ה' ד"ה ו'ע"ע בכורות, קובץ שמועות חולין אות כ"ז, חזון יחזקאל חולין פ"ג ה"ז.

ספר מנחה חדשה להרה"ק רבי ברוך פנחס מסקאליע זי"ע

שכתב בהקדמת הספר בזה"ל:

ואקוה לה', מי שיחזיק ספר זה בביתו ובפרט מי שילמוד בו, כי זכות של תיבת "בראשית ברא" יגן עליו שיהיה לו רפואה לכל אבריו, כי "ברא" לשון רפואה. וזכות אבותי הקדושים יגן עלינו ועל כל ישראל, שירפא לכל גופינו ויסלח לכל עוונינו, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו.

בראשית. נ"ל בעז"ה, כי הנה ידוע שע"י תו"מ ומעשים טובים יתיחדו עשר ספירות הקדושות כאחד (ע"י ריקאנטי דברים יד א). וזה "בראשית" אמצעי אותיות ראשי, פירוש ראש של י', דהיינו קוצו של י' שהוא כתר, ור"ת וס"ת ב"ת שהיא מלכות (קוצו של י' - מבוא שערים שער ד ח"ב פ"ד, ובשערי קדושה ח"ג פ"א. ב"ת - תיקוני זוהר ע' [דף קלג ב]). **ובראשית** במ"ק בגמ' אחד, דהיינו ע"י התורה"ק הנקראת "ראשית" מיחד כאחד א"ס הק', והבן (ע"י נפש החיים שער ד פ"א-יא).

הפירות (כמו שכתב רש"י ר"ה יד. ד"ה הואיל), וזהו רק בארץ ישראל, ואיזו טעם שיהיה חמשה עשר בשבט ר"ה לאילן בחו"ל, [והרי תר"מ נוהג רק בארץ ישראל], ומדוע מנהג ישראל לאכול פירות בחמשה עשר בשבט אף בחו"ל. ואם היו אוכלים מפירות ארץ ישראל דוקא, היה מקום, אבל המנהג הוא לאכול פירות חו"ל. ומנהג זה לאכול פירות אף שלא נזכר בקדמונים רק בספר למהר"ם חאגיז, אבל 'מנהג ישראל תורה', ואומרים מהרבי הק' הרבי מלובלין זצוק"ל שהוא עצמו תורה. ובסידור הרב כתב: 'ש שאין אומרים תחנון בחמשה עשר בשבט'. ובדאי יש מקום אף בחו"ל לזה.

אכן מצייני כהאי גוונא בברכת המזון דכתיב 'ואכלת ושבעת וברכת וגו' על הארץ הטובה, וכן חותמין בברכת הארץ 'על הארץ ועל המזון', ובברכת מעין שלוש 'על הארץ ועל הפירות', ולא הוי חתימה בשתיים, (כי הכוונה דזה) ארץ דמפקא מזון, ארץ דמפקא פירות, (ע' ברכות מט.). והנה תחילת הברכה 'נודה וכו' על שהנחת לאבותינו ארץ וכו', ולכאורה ברכת המזון תלוי בארץ, וא"כ מה יועיל לנו נחלת הארץ כשנתונה בידי זרים שמשלו בנו בעוה"ר. ומצינו בגמרא (שם דף כ:): דמיבעי ליה נשים בברכת המזון דאורייתא או דרבנן, ופירש"י מטעם דלא נטלו חלק בארץ. ולכאורה לפ"ז נימא דבחו"ל ברכת המזון דרבנן.

אבל באמת הוא על פי מה שאמרו (תענית י) ארץ ישראל שותה מי גשמים, וכל העולם כולו מתמצית וכו', ארץ ישראל שותה תחילה, וכל העולם כולו לבסוף, ונמצא שבכל העולם המזון הוא רק מתמצית ארץ ישראל, ואף שבארץ ישראל יצאו רוב גשמי שנה בשבט, ובחו"ל באים בקיץ, מ"מ הוא רק מההשפעה שנשפץ לארץ ישראל תחילה בזמנו, ושפיר יש שייכות ברכת הארץ בברכת המזון אף בחו"ל, וזה שאומרים 'נודה וכו' על שהנחת לאבותינו ארץ וכו'.

ואיתא בגמרא (ברכות מט.) 'וכל שאינו אומר ברית ותורה בברכת הארץ וכו'. ולכאורה יותר יש שייכות לתורה בברכת בונה ירושלים, דכתיב 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים', ולמה נתקן בברכת הארץ. אך ליעקב אבינו נאמר 'והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה' וגו', ואמרו (שמו"ר כה:ח): כשיגיעו בניך עד עפר הארץ אותה שעה 'פרצת' וגו', והיינו דכשיהיו בגלות, אז ילך עמהם קדושת הארץ בכל מקום שיהיו וכו'.

ועל זה אמרו במדרש (בר"ר יא:ז): יעקב שכתוב בו שמירת שבת וכו', ירש את העולם שלא במדה, והיינו שזוכין זה ע"י קדושת שבת שהוא ברזא דברית וכו'. ולעתיד יוקדש ארץ ישראל בקדושת ירושלים, וקדושת ארץ ישראל תתפשט בכל העולם, כמו שאמרו (פסיקתא רבתי א):

האבני נזר נמצא דזה באמת מין טהור רק שאסור באכילה, דהרי סובר דסימני טהרה הם הסיבה לטהר, א"כ בהמה טמאה שילדה כמין בהמה טהורה - אסור משום הדין המיוחד של כל היוצא מן הטמא טמא, אע"ג דזה מין טהור.

והנה הגמ' (בכורות ו.) הקשה, 'למה לי למיתני שהיוצא, כלומר אחר דתני כבר וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה אסור באכילה' למה ליה לתנא דמתניתין למיתני 'שהיוצא מן הטמא טמא'. ומשני 'סימנא בעלמא הוא'.

ויש לפרש הגמ' לפי שני אופנים אלו: (א) האבני נזר מביא דברי בעל הנפש חיה שסובר כצד הראשון בביאור 'היוצא מן הטמא טמא', וביאר לפ"ז דברי הגמ' כן, וז"ל: טמאה שילדה כמין טהורה אינו אסור משום יוצא מן הטמא, אלא דהוא טמא ממש דמינו הוא. אלא דהו"א כיון שיש לו סימני טהרה מותר, לזה הוכיח מקרא

דאינו כן אלא הוא טמא ממש, אלא שנשתנה, אבל משום יוצא מן הטמא אין לאוסרו, ובמשנה שמסיים 'שהיוצא מן הטמא טמא', נקטיה רק לסימנא בעלמא. (ב) האבני נזר חולק עליו וכתב כצד השני, והוסיף, דאי אפשר לומר דמה שתנן במשנה 'שהיוצא מן הטמא טמא' אינו הטעם באמת מדוע אסור, ונקטה רק לסימנא בעלמא, דודאי דזה טעם הדין שאסור, רק המשנה הוסיף תיבות אלו גם לסימן.

וז"ל: מאוד אתפלא על טהור שכלו איך יאמר זה, דהרי הגמרא מקשה למה לי למיתני שהיוצא מן הטמא טמא, פירוש דמה הוסיף ביאור בזה, הרי כבר נשנה זה דבהמה טמאה שילדה כמין בהמה טהורה אסור באכילה. ומשני 'סימנא בעלמא'. אבל לומר שהמשנה נתנה טעם על דין מה שאין ענין לו לסימנא, חלילה לומר כן.

דיכתיב
כרך טקס ספרות

חידושי רבינו חיים הלוי
על הריב"ם
עם מורשת הגר"ח
כרך שני

כולל סמוכות, עיונים, עיונים, סוחרות, סקירות וביאורים
מחירה מושקעת ומורחבת
...
בכרך זה טופיעו:
- הלכות חמין ופעה - דברים - שמיטה ויובל - ביאת מקדש - תמידין ויוספין
...
כרך שלישי - ננוצא בשלישי עייבה
...
כמו כן חופיעו:
הדפסה שניה כרך הראשון שנתקבל בחיבה ותיירה בעולם התורה כולל הלכות:
- תפילין - שבת - ימים ויחליות - מאכלות אסורות - תרומות - קרבן - פסח - מעילה

להשיג בכל חנויות הספרים המוכרות בארץ וספריות - אחים נטלר - בחו"ל עם הספר - לעוין טובה מורשת הגר"ח - moresheshagrach@gmail.com

לע"נ הגר"ח שמחה אליהו ב"ר מאיר צ'פקוויץ זצ"ל י"א ז"ט שבת
חמשה עשר בשבט. איתא בספר יצירה (פ"ה) 'המליך אות צ' בלעיטה, ושבת בשנה'. והכוונה דחודש שבט הזמן לתקן ורשיה הפגם של אדם הראשון שהיה באכילה, ושיהיה 'צדיק אוכל לשבוע נפשו', וזה 'בלעיטה'. ולכן בשבט ר"ה לאילן, שבו הזמן לתקן שיהיה האכילה כאכילת אדם הראשון קודם הקלקול שהיה רק מפרי עצי הגן. וזה טעם למנהג ישראל לטעום מכמה מיני פירות בחמשה עשר בשבט שהוא ר"ה לאילן כבית הלל. ולגירסת הגאונים בספר יצירה 'המליך אות צ' בהרהור', ג"כ המכוון לתקן פגם הנחש שהכניס הרהור מהנאת הגוף, והזמן בשבט הוא לתקן שיהיה צדיק יסוד עולם ויהיה ההרהור בדברי תורה.

אך לכאורה יש להבין, הא טעם דשבט ר"ה לאילן הוא מפני שיצאו רוב גשמי שנה, ואז זמן חנטת

והנה איכא חילוק בין 'מצוה' ובין 'תורה', דלאו כל דבר שהוא 'תורה', הוא ג"כ 'מצוה', דתרי"ג מצוות וכן מצוות והלכות דרבנן הם מעט מזעיר מגוף ה'תורה', וגם 'מצוה' דרבנן, הוא חלק מגוף ה'תורה'. דהגע בעצמך, אטו הלומד מסכת ברכות ומגילה שבעיקר הם דיני דרבנן, וכי נימא שאינו מקיים בזה מצות תלמוד תורה מדאורייתא. דודאי שאינו כן, משום דאע"ג דחובת גברא בנוגע 'מצוה' אלו הוא רק מדרבנן, ד'מצוה' מגילה היא רק מדרבנן, אבל גוף הדברים הם חלק מתורה שבעל פה - מדאורייתא. ולא גרע מהלומד סתרי תורה ומעשה מרכבה דחשיב לימוד התורה, אע"ג דאין זה מצוה.

והנה מציוני ב' ביאורים בגדר של 'מנהג ישראל תורה': (א) שע"י מנהג ישראל, נעשה מנהג זה תורה. וכמו שכתב בשו"ת בית דינו של שלמה (א"ח סי' י"ז) וז"ל: כל מה שנהגו ישראל, שכינה מסכמת עמהם עכ"ל. (ב) שכן הוא ע"פ תורה מלכתחילה, אלא שנתגלה ע"י מנהג ישראל. וכמו שכתב ביד אליהו (חלק הפסקים סי' כ"ח) וז"ל: מנהג המוסכם אצל כלל ישראל הוא על פי רוח הקודש שהש"ת הופיע ביניהם וממש כעל פי נביא הנהיגו, עכ"ל. וכ"כ בעל התניא (בסידורו שער הסיכות) וז"ל: אמנם שמה שנכתב בתורה, אין חקר לגדולתו. מ"מ מה שלא נאמר בתורה ונמסר לנו רק בקבלה, גדול ממנו הרבה, והיינו טעמא שלא נאמר בתורה, לפי שזה גדול כל כך עד שאי אפשר אף לצמצמו ולהגבילו לתוך דיבורי התורה. וכמו כן מה שהוא רק מנהג ישראל, הוא גדול עוד יותר מתורה שבעל פה, שזה לא יוכל אף לצמצמו לתוך הקבלה, והוצרכו רק ממצמו לנהוג כן, עכ"ל. ואולי זה כוונת הרבי מלובלין, וכצד השני, ד'מנהג ישראל תורה' אינו דנעשה תורה ע"י המנהג, אלא להיפוך, ד'הוא עצמו תורה', ומזה נעשה המנהג.

לפי צד השני הנ"ל ד'מנהג ישראל תורה' היינו דהוא עצמו חלק מהתורה, ומזה נובע המנהג, יוצא איפוא דמקיים מצות ת"ת כשעוסק ולומד דיני מנהגים. אבל לפי צד הראשון שע"י שנהגו ישראל כן, שכינה מסכמת עמהם להתנהג כן, אולי אינו נעשה חלק מהתורה, וצ"ע.

מעגלי צדק על פרשת ראה מסוגל לעשירות

ר' ישראל וואלף מאנדעל היה עשיר, ונהפך עליו הגלגל ונעשה יורד ונצרך לבריות, ואמר לו הרה"ק בעל מעגלי צדק מדעש: **תהגה בספרי מעגלי צדק פרשת ראה, ותוושע ממצוקתך ויהיה לך הרחבה גדולה בלי מצרים.** וכך היה, שאחר שלמד מעגלי צדק על פרשת ראה, נושע ויצא ממצר למרחב, והתברך בהשפעה מרחבה בכל עניניו.

לע"נ חיה עלברג ב"ר יהודה זעליג סלוצקר ע"ה
יא"צ כ"ד טבת

וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים. וברש"י: אחד מחמשה, שהשאר מתו בששת ימי אפלה. ויש לדקדק אמאי הוצרך הפסוק להשמיעני דבר זה, והלא גנות הוא לישראל שלא יצאו אחד מחמשה. עוד יש לדקדק מה שאמר כאן 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', דמה מקומו כאן, דהיה לו לכתוב פסוק זה בפרשת בא בשעת יציאת ישראל ממצרים. ויש לומר דמגודל טומאת מצרים ערות הארץ, שבח גדול הוא לישראל כי עוד נותר שם אחד מחמשה, כי מגודל טומאת המקום לא היה אפשר להשאר שם עם קדוש, ומה שכן נשאר, הוא שבח גדול מאד לישראל. והראיה שהוא ארץ טמאה, כי יוסף ציוה שלא להניח שם עצמותיו, כי לא רצה להקבר בארץ טמאה, וזה הכוונה 'וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים' אחד מחמשה. ואל תחשוב כי זה גנות ישראל כי רובם לא יצאו מצרים, ולזה המשיך הכתוב ואמר דייקא כאן 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', כי יוסף ציוה שאין רצונו להיות שם, וכשיהיה להם היכולת, יעלו אותו משם, כי הוא ארץ טמאה, ועל כן שבח הוא לישראל שעכ"פ נשאר אחד מחמשה.

לזכות מ.ב. ה.פ. לעשירות והצלחה בכל מעש"י
ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלקים וגו' בראותם מלחמה. כבר כתבנו במקום אחר דהיתכן, דהלא ביזו כביכול להפוך לבבם

שלא להיות מלחמה מפחד מכות מצרים, וכאשר עשה לסנחריב 'ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור'. אלא צ"ל דכשם שאי אפשר לילד בלא חבלי לידה, כן אי אפשר להשיג ארץ ישראל בלא מלחמה, כמלחמת סיחון ועוג, ול"א מלכים, וגם עזרא ונחמיה היה להם מלחמה עם הכותים, וגם מלחמת עמלק שלחם משה ויהושע, וכדכתיב 'מלחמה לה' בעמלק מדור דור', ואי אפשר בלי זה, עד שיזכו 'והיה ה' למלך על כל הארץ', ויהיה שמו שלם וכסאו שלם.

ראה אנכי נותן לפניכם היום את הברכה. פירש"י: על מנת אשר תשמעו. הנה לפירוש רש"י דפירש דבלשון תנאי, נראה לעניינת דעתי ליישב ולפרש הקרא על פי המדרש (ילקוט ראה תתע"ה), שהביא בישמוח משה בפרשה הזאת בד"ה (במדרש): לפי שנאמר 'ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת המות', שמא יאמרו ישראל כיון שנתת לפנינו ב' דרכים, נלך באיזה מהם שנרצה, לכך כתיב 'ובחרת בחיים', ע"כ. וצ"ב מה ענין הסמיכות לכאן. וגם האריך הגאון זצ"ל לפרש מה סלקא דעתך שנלך באיזה שנרצה.

וכתב שם, דקשה הא קיימא לן דצריך להיות תנאי קודם למעשה, וכאן כתיב את הברכה [והיינו המעשה] תחילה, [ואח"כ התנאי 'אשר תשמעו']. ותיירץ, דחילוק בין תנאי למעשה הוא, ד'תנאי' הוי מה שהוא רוצה, ו'מעשה' היינו מה שמבקש חבירו, משא"כ אם הוא רוצה בשניהם, אז אין צריך תנאי קודם למעשה. ולכן כאן, כמו שנחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו, [והיינו דרוצה התנאי], כמו כן חפץ הקב"ה מאוד ליתן שכר לעושי רצונו, דמקור הטובות חפץ להטיב, [והיינו דרוצה גם המעשה, ולכן אין צריך כאן שיהיה תנאי קודם למעשה], עכתו"ד.

ובדרך זה נאמר ג"כ דבפשוטו יש לתרץ הקושיא דתנאי קודם למעשה לפי שיטת הר"ף והרמב"ם ועוד פוסקים (פ"ו ה' אישות הי"ז) דב'מהיום', אין צריך דיני תנאי. והטעם דאין צריך דיני תנאי ב'מהיום', כתב המגיד משנה (שם הי"ח) משום דאין התנאי סותר למעשה, [וז"ל המגיד משנה: הטעם שב'מעכשיו' אינו צריך לדברים אלו הוא, מפני שהמעשה חל מעכשיו ויתקיים התנאי, אבל באם שאין המעשה חל עד שהתנאי יתקיים, והתנאי בא לבטל המעשה שלא יחול עכשיו, לפיכך צריך חיזוק יותר].

וא"כ שפיר קאמר המדרש דמוכח מהכא דהרצון היה דוקא שיקיימו התנאי ויעשו המצות, ומהאי טעמא לא הוי 'תנאי קודם למעשה', ולכן נאמר 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', כלומר הך תנאי שאני מסדר לפניכם יהיה בגדר 'היום', דאין צריך משפטי תנאי. ולכן שפיר נאמר 'את הברכה', ואחר כך 'אשר תשמעו'. ואין להקשות דמדוע גם בקללה נאמר תחילה הקללה 'אם לא תשמעו', [דרק בברכה אפשר לתרץ דכיון דהרצון היה שיקיימו התנאי לכן הוי בגדר 'היום', ואין צריך תנאי קודם למעשה, אבל בקללה לא שייך לומר כן, וא"כ קשה דהרי בעינן תנאי קודם למעשה].

דלא קשה מידי, דהא באמת אין צריך כלל לומר הלאו, [והיינו הקללה], דהא מאחר דאין צריך דיני תנאי, א"כ גם תנאי כפול אינו צריך, דמכלל הן נשמע לאו. רק [הטעם דאומר כאן הקללה, הוא] כדאמרינן [קידושין סא]: דסלקא דעתך לא ברכה ולא קללה, [ולכן כתיב 'אם בחקותי תלכו ואם בחקותי תמאסו', דסד"א אם בחקותי תלכו ברכה, אם בחקותי תמאסו לא ברכה ולא קללה, קמ"ל], ועכ"פ אין צריך כלל משפטי התנאים, ובכהאי גוונא שפיר יכול לומר איזה שירצה תחילה.

עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל, וארץ ישראל ככל העולם כולו, ע"כ. והוא כמו תחילת הבריאה שנברא להיות עיקר שכינה בתחוננים (בר"ר יט:ז), והיינו להיות כל העולם ארץ ישראל ומשכן לשכינה, רק לאחר הקלוקל שיש פסולת מאדם הראשון שהוא רע, הופרש מקום מיוחד משכן לשכינה. ולעתיד כשיתוקן הפגם, יהיה כל העולם כארץ ישראל.

ובשבת ואמרים 'פורס סוכת שלום עלינו', דאז מתפשט קדושת ארץ ישראל וירושלים בכל מקום משכן ישראל, וזהו 'ופרצת ימה' וגו', שבכל מקום שילך ישראל, יולך אתו קדושת הארץ, והיינו בשבת שהיא מעין עולם הבא וכו'. ותלמידי חכמים דמשתדלי באורייתא אתקריאו 'שבתות' כמו שמובא בזוהר (ח"ג כ"ט:): שהם יכולים לזכות ע"י כח התורה תמיד מעין עולם הבא כשבתות, ולעולם ירשו ארץ, שיזכו לאכול בעוה"ז מקדושת ארץ ישראל, וזהו שייכות ברית ותורה לברכת הארץ וכו'.

וזה ענין חודש שבט שנוצר באות צד"ק לתקן במדת צדיק יסוד עולם, וכמו שאמרנו שכל החודש בפרשיות שובב"ם בהם הזמן לתקן הפגם במדה זו, ואז הזמן לזכות לקדושת הארץ שיהיה האכילה מתמצית קדושת ארץ ישראל, וכמו לעתיד שתתפשט קדושת ארץ ישראל בכל העולם, ויכולים לזכות שתתפשט

קדושת ארץ ישראל בכל משכן ישראל כמו שנאמר 'ופרצת ימה' וגו', ועל כן בשבט ר"ה לאילן, והטעם שיצאו רוב גשמי השנה בארץ ישראל ובא זמן חנטת הפירות, ובח"ל אף שיבואו אח"כ הגשמים, מ"מ עיקר הזמן לזכות לתמצית ארץ ישראל שיהיה האכילה בקדושה הוא בשבט, ועל כן נוהגין לאכול מפירות האילן בחמשה עשר בשבט.

הבטחת האבני נזר זי"ע אם ילמדו בספרים שלי, אהיה למגן ולעזר גם אחר פטירת ממש כמו בחיים

מתכוננים אנו להוציא לאור עולם ספר
'הגדרות אבני נזר על התורה'
ליקוט מגליונות 'מליצי יושר'

מי שרוצה להנציח שמו בהספר, או לזכות להבטחת בעל
האבני נזר זי"ע, יתקשר למערכת
gilyonmy@gmail.com 732-510-0560

מוסרי הג"ר אלחנן יוסף הרצמאן זצ"ל

'מבטיח אני להעושים לטובת נשמתו' אלחנן יוסף בן שמואל וצפורי, להתפלל בעדם
שיהיה נפקד בכל מה שצריך במהרה דיין'

גאולה. ילד קטן תמיד שמח בבית הוריו אע"פ שהוא בעירום וחוסר כל, ובבית זר אף שיש בו הכל, אינו רוצה להביט על דברים אלו, רק קורא אבא אמא ומרים ידיו בצפיייה שהוריו יקחו אותו על זרועותיהם, כך אנו מחכים שהשי"ת יקח אותנו בזרועותיו [אפילו אם יש לנו כל טוב בגלות].

ויפח באפיו נשמת חיים. בזוהר נאמר שבורא העולם יתברך נטע באדם את כל התכונות הפראיות והמדוות הרעות של החיה, ותפקידו של האדם הוא להפוך את גן החיות שבקרבו לגן תרבות, לרסן את מדותיו ולכוונן באפיקים הראויים.

סגולה פאר ערליכע קינדער

סגולת אריה"ק כהדרכת הרה"צ מ'אראד זצ"ל

אדייברענגען דאט חטא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.

וואס טוהט מכן דורות ישרים:

- א ת"ח וירש וחס טוהט עס שוין אסאך יאהרן צו העלפן אידן, וועט עס טוהן פאר אייער ישיעה פריזאט. באמנות, קאנפידענשעל.
- יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין. באזונדערע עבודה און תפלות פאר א לענגערע צייט אלעס ווערט געטוהן מיט גרויס איבערגעבענהייט. מיט כוונה במתינות, אזוי האט עס די ריכטיגע כח.
- משרייבט די נאמען נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקט די חלות און סיי נאכדעם אזוי ווי אלע שישות די שטיין בלייבט אין דעם אויזען פאר 2 וואכען.
- מיזאגט די תפילה 18 מאל אויפן שטיין, ביי די ריכטיגע צייטען.
- מ'מאכט און וויסט ווען די שטיין ווערט געבאקען, שהוא עת רצון להתפלל, כדי איר זאלט קענען מיט זאגען די תפילה.
- די ת"ח גייט אליין צום ציון און מתפלל, נאכדעם וואס ער רופט נשמת הצדיק אל קברו (תקובל מרשמתו משה).
- די שטיין ווערט באזונדער ווי די ריכטיגע חנה און אזוי זעהט מען עס נישט.
- מען קען אויך אנגעבען די שטיין און עס אליין אפאליגען ביי וועלכע צדיק איר ווילט.
- מען קען באשטעלן פאר שטיינער כדי מ'זאל עס לייענען ביי אסאך צדיקים.

דוקא אויך דעם מקובליגע אויפן פון מכן דורות ישרים זעהט מען ווי עס ווערט מוקים די ווערטער פון אריה"ק איין הארץ יחדיו הלב (אגידות זין הארץ וזן אריה"ק). שיהיפה לב לשמים לטובה (סיפורים די נאמען מענטש, תורה מלואים (יוחסים זען אונזערע). מען קען עס געבן פון מעשה.

פאר פרטים רופט-טקסט מכן דורות ישרים
dorosyesharim@gmail.com 917-635-3883

צומדיענע עלטערען פון מכון דורות ישרים זאגן:

”מיי קינד איז געווארען א אנדערע מענטש. ער לערנט מסור. ער וויל ענדיגען א מסכתא

”מיי ווון בעהט מיר זענען פיר און 5 מינוט פאר סוף זמן קריאת שמע

”מיי יחזקא האט אדרימגעלייגט א פילטער

”אין האב נישט געהאט קיין גענוג פארדעם. נישט וויסנדיג וואס מיי בחור טוהט

”כאב גענוערדיגען זענען הגלחה מיט מיינע קינדער נאכען מנדב זיין פאר מיי חברים קינד

לאקדומה, אמר לה ההוא סבא, תנינא, ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר, ע"כ. ומוכח קצת הדלקה ביום הוא עצם המצוה, דאם זה רק הכשר מצוה כדי שיהא לו נר בלילה, א"כ אין חילוק אם מקדים או מאחר מבעוד יום, כיון דסוף סוף יהיה לו נר בלילה.

והנה בשו"ע (סי' רס"ג ס"ד) פסק, דאם היה הנר דולק מבעוד יום, צריך לכבותו ולחזור ולהדליקו לצורך שבת. וא"כ יש גם מכה זה חילוק בין נר לקידוש, דבקידוש אם יש לו יין, אין צריך לקנות יין מחדש לשם קידוש, וא"כ הכשר קידוש אינו חשיב 'הכשר מצוה', ואילו הכשר ההדלקה שפיר אינו חשיב 'הכשר מצוה', כמו שאמרנו במכות (דף ח.) 'כיון דאם מצא חטוב אינו חוטב לאו מצוה, השתא נמי לאו מצוה, ולכן שפיר חשיב לענין ההכשר עצמו 'מעביר על המצוה', כיון דהכשר ההדלקה חשיב 'הכשר מצוה', וההכשר הרי זמנו ביום, ואילו הכשר הקידוש אינו מצוה, ונמצא כל מצוותו הוא רק בלילה, וא"כ כשמעביר ממצות הכשר של הדלקה ביום, עבור הקידוש דלילה, שפיר חשיב מעביר, וא"כ קשה קושית הנשמת אדם.

לע"נ הג"ר נתן נטע ב"ר אשר נוסקין זצ"ל י"א צ"ט ס"ו טבת

פן ינחם העם וישבו מצרימה. הקשה בספר עצמות יוסף (כ"ץ, פרשת ראה) דהיה לו להעמיד עמוד ענן מאחריהם שלא יוכלו לחזור. ולענ"ד נראה, לפי מה שאמר (לצמות ס:) דהציץ כיון דכתיב בזה 'לרצון', לכן היה הציץ משתמש רק לרצון ולא לפורעניות, ע"ש. וכמו כן עמוד הענן העמיד הקב"ה לטובתם ולהנחותם בדרך, ובעת הצורך שילך מאחריהם לקבל אבני בליסטראות שהשליכו המצריים עליהם ברדפם אחריהם, ולא לרעתם, והיינו שאם ח"ו יבהלו וירצו לשוב לא ינחם. ועוד והוא האמת, דכאן כתיב 'פן ינחם העם', דקאי על הערב רב, והם הלא היו נטולי הענן, והקב"ה לא הסכים על קבלתם, כמאמר רז"ל דאמר לו הקב"ה למשה לא תקבל אותם, ואם היה מעמיד עמוד הענן מאחריהם שלא יוכלו לשוב, הוה ליה כהסכמה לקבלתם היפך האמת.

לא ימיש הענן. ב' במסורה, כאן, ואידך 'לא ימיש מתוך האוהל'. ויש לפרש רמיות המסורה על ת"ח הסובלים צער ויסורין בחינת 'ענן', ואעפ"כ אין קורין תגר על הקב"ה, והעוסקין בתורה יומם ולילה, כיהושע בן נון שכתוב בו 'לא ימיש מתוך האהל', והיינו אהלה של תורה, הם ראויים להיות מנהיגים וללכת לפני העם להדריכם בדרכי ה', כיהושע שזכה להיות מנהיג ישראל אחר פטירת משה.

ליכות פ.ב.ע.י להצלחה בכל"ע

שינוי קונה מפני תקנת השבים. הדין הוא בגזלה וגנבה, כל זמן שהגזלה היא במצבה הראשון, עוד רשות בעליה עליה, ואין הגזלן

וביאר הגר"ז (מובא בחידושי הגר"ח שבת כג, ב), דדין כבוד שבת ועונג שבת הם שני דינים נפרדים, דחייב הדלקת נר שבת הוא משום עונג ומשום כבוד, ועונג שבת שייך רק בשבת עצמו, ולכן בפ"ה דאייירי מדין עונג שבת, כתב שיהיה נר דולק בשבת. אבל כבוד שבת הוא רק מבעוד יום, ולכן בפ"ל דאייירי בדין כבוד שבת, כתב שיהיה נר דלוק מבעוד יום. ולכן גם אם יצויר הדלקה בשבת עצמו, אין מתקיים בה דין כבוד שבת, עכ"ל. ועיקר דבריו כבר כתב בביאור הגר"א (א"ח סי' תקכ"ט סעיף א').

ועד כמה היה בקושי המלחמה בעמלק, עד אשר היה משה רבינו צריך לשלוח את יהושע, וכתוב 'וידי משה כבדים', עד לבסוף 'ויחלוש יהושע', רק 'ויחלוש', כי נצטווה שלא להרגם לגמרי, עד הזמן של 'ועלו מושיעים בהר ציון' בב"א.

ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר. כבר כתבנו במקום אחר, כי התורה נצחי, וכל הנסיגות שכתובין בה שהיו על הכלל, מתגלגל כל פרט על כל איש פרטי בכמה וכמה אופנים עד יעבור שבעים שנים שלו, ובפרט הפרנסה הוא קריעת ים סוף, כדאמרו דקשה מזונותיו של אדם לקריעת ים סוף, וכמה פעמים בא אדם למבוכה כזאת עד שאין רואה שום מקום פליטה, כך דרכו של הסט"א לארוב עליו לנסיון כזה, אשר עיד"ז נהפכו כמה וכמה ר"ל מדרכם ה טוב. אך

כל 'בני ישראל יוצאים ביד רמה' בחזון אמונה 'מאין יבוא עזרי, עזרי מעם ה', וכדאמרו 'אפילו חרב חדה מונחת על צוארו אל יתייבש אדם מן הרחמים', ו'חרב חדה' הוא משל על דוחק הפרנסה, שהוא חרב חדה על צוארו ה"י, אבל אפ"ה 'אל יתייבש אדם מן הרחמים', אלא יאמר: 'אב הרחמן, הושענא והושיענא נא, אבינו אתה'. ואז גם אם 'עת צרה ליעקב', אבל 'ממנה יושע', להפוך 'צרה' ל'רצה', כמו שהיה בקריעת ים סוף דזכו לביזת הים, ורווח והצלה יעמוד ליהודים מיניה וביה, כמו שאמרנו חז"ל עה"פ 'ופרעה הקריב', דהקריב את ישראל לתשובה, דכל דעביד רחמנא לטב עביד.

לע"נ הרה"ק ר' לוי יצחק ב"ר ישראל גוטערמאן מסיראטשין זצ"ל י"א צ"כ כ"ג טבת

לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד אש לילה. בנשמת אדם (כלל ס"ח אות א') הקשה, בהא דנר ביתו וקידוש היום, נר ביתו עדיף משום שלום בית. דתיפוק ליה שהרי מצות הדלקת הנר הוא עוד מבעוד יום, ואילו הקידוש הוא רק בלילה, א"כ אותה המצוה שבאה לפניו לעשותה תחילה, זה יש לו לעשות, דא"כ חשיב מעביר על המצוה, ע"ש. וכתב הגר"י ענגיל (בית האוצר ח"א כלל ס"ו), וז"ל: ולפענ"ד יש לומר דגוף מצות נר שבת הוא ג"כ רק בלילה, אלא שמפאת שאי אפשר להדליק בלילה משום מלאכה, על כן מקדימין להדליק מבעוד יום, אבל עצם המצוה מתקיימת רק בלילה בשעת קידוש וסעודה הצריכים נר, דהנר בשעת סעודה הוא עונג שבת, ועל כן שפיר באים מצות נר וקידוש כאחת, דההדלקה ביום הוא רק הכשר המצוה, שמדליק כדי שיהיה לו נר בלילה, ולענין ההכשר גם הקידוש זמנו ביום, שצריך להכין לקנות יין ביום שיהיה לו לקדש בלילה, וא"כ שפיר לקנות יין ביום שיהיה לו לקדש העברה כלל וכלל.

אולם מהא דאמרו (שבת כג:): דביתהו דרב יוסף הות מאחר ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף, תניא לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. סברה

ד אבל הגר"ז ביאר, דאה"נ דמצד 'עונג שבת' המצוה הוא שיהא דולק בשבת, אבל מצד המצוה של 'כבוד שבת', המצוה הוא להדליק מבעוד יום דוקא. דהנה הרמב"ם (הל' שבת פ"ה ה"א) כתב, וז"ל: הדלקת נר שבת וכו' חייבין להיות בבתיהם נר דולק בשבת וכו' שזה בכלל עונג שבת, עכ"ל. אבל בפ"ל (ה"ה) כתב, וז"ל: וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד שבת, ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן, עכ"ל. ומלבד הסתירה בדבריו אם החיוב הוא מטעם 'כבוד', או 'עונג', קשה עוד, דבפ"ה כתב הרמב"ם דהחיוב הוא שיהא נר דולק בשבת, ואילו בפ"ל כתב שהחיוב הדלקת נר הוא מבעוד יום.

אפשר להשיג הספר בתנויות הספרים הטובות
המפורסמות: עם הספר - ר' בנימין לעווין
הדורבן יצחק מיטניק שליט"א 0000-322-347

לו להמשיך ואח"כ לומר תיקון חצות, או לא, מפני שהעיקר הבכיה למעלה זהו הזמן האמתית לבכות, וא"כ צריך להפסיק הלימוד העיון.

ונלענ"ד כפי שראינו מכתבי האריז"ל כי בחצות הלילה מתעוררת הבכיה למעלה ואז זמנה האמתית, וא"כ הוא צריך להפסיק באמצע הסוגיא, ואחר הבכיה יכול להתחיל עוד פעם ולעייין עד הסוף, ואם בגלל ההפסקה באמצע, הפסיד עומק הסוגיא שהחזיק באמצע לעיין בסברא עמוקה, ושכח מה שרצה לחדש, גם כדאי כדי להשתתף בצער השכינה שזהו תיקון רחל, כדי לתת עזר וסיוע לשכינה שהיא רחל, ואחר תיקון חצות יעסוק בתורה עד אור הבוקר, כך נראה ברוך.

והארכתי בזה מפני שראיתי שחכם אחד (ספר רועה ישראל על מנהגי החיד"א) כתב בספרו כך, וז"ל: ודע שהניעור בעת חצות לילה, טוב שיאמר תיקון חצות באותו שעה, ולא ימתין לאחריה בטרם עלותו למטותו, ש"כ רבינו החיד"א ביוסף אומץ (ס"ס נ"ד) וז"ל: וקבלתי מפום רבנן קדישי יודעי דעת, כי מי שהוא ער ברגע חצות, טוב מאוד לומר

תיקון חצות בו בפרק, ודבר בעתו מה טוב, וגם מי שאינו תלמיד חכם צריך לקום באשמורת, לאפוקי ממי שכתב להיפך עכ"ל.

והחכם הנ"ל כתב על זה וז"ל: ומ"מ נראה דהעוסק בתורה באותה שעה וטרוד הוא בלימודו, אין צריך להפסיק מלמודו כדי לומר סדר התיקון בעתו דוקא, ויוכל לומר תיקון חצות בעת שיגמור לימודו או בעיונו בדבר שעסוק בו, דלא אמר מרן החיד"א שיאמר תיקון חצות בעתו ובזמנו אלא למי שהוא פנוי ויכול לומר התיקון בעת ההוא, ופשוט הוא, עכ"ל.

אבל לענ"ד שדבריו של החכם הנ"ל אינם מיושבים מכתבי האריז"ל, כמו שביארנו מקודם, מפני שהעיקר הזמן הבכיה למעלה זהו בחצות, ואז זמנה האמתית, וזהו ברור שכוונת החיד"א שבכל אופן צריך לומר תיקון חצות בזמן. וכ"כ בספרו מורה באצבע (אות מ"ה) 'ואם יהיה ער יאמר תיקון חצות' ובעוד מקומות בספרו, ולכך לענ"ד אין דבריו של החכם הנ"ל מכוונים וכו'. ונלענ"ד שזהו כוונת הגר"א (במעשה רב סעיף א') שכתב 'לקום בחצות ולעשות תיקון חצות' עכ"ל. וראיתי שעומדים מה הלשון של הגר"א 'ולעשות', דהיה צריך לומר 'לעשות' בלי אות ו'. ונראה לענ"ד שזהו כוונתו שבזמן החצות אפילו שאם ילמד באותו שעה, צריך להפסיק 'ולעשות תיקון חצות', שזהו העיקר באותו זמן. (ש"ת סי' ל"ז).

פטר את עצמו בתשלום דמיה להשיב את הגזלה אשר גזל, אך אם איננה עוד כעין שגולה, ונשתנה בידו, אז אינו מוטל עליו השבת עצם החפץ, ונגרעים ממנו את שווי, דכתיב 'והשיב את הגזלה אשר גזל', מה תלמוד לומר 'אשר גזל', אם כעין שגזל יחזור, ואם לאו דמים בעלמא בעי שלומי (ב"ק סו.). וקרוב הדבר שהדין שינוי קונה הוא מפני תקנת הגזלן ותקנת הנגזל, ודעת שניהם נוחה בכך. דפעמים הגזלן משנה את הגזלה ביגיע כפיו ובעבודה מרובה, ואדם הבהול כל כך על ממון ושולח ידו בקנינו של חברו, אינו מוותר בנקל על עמלו שיעלה בתהו, ובגלל טרחו אשר טרח עליה ימנע עצמו מהשבתה, שאין אדם כזה טורח ולא לו, ונמצא הגזלן עומד בפשעו והנגזל בהפסדו.

ומפני תקנת השבים קבעה התורה הלכה כללית ששינוי קונה, ועכשיו שהגזלן יוצא ידי חובתו בתשלומי כסף הניתן מיד ליד בחשאי מבלי פרסם את חטאו ברבים, והחפץ שפעמים יש לו צורך בו מצד תשמישו, ולא מחמת שווי, חלוט לו, ולא יגע עליו לריק, בטח יתקן את חטאו אשר חטא לרעהו ויפייסו בדמים.

הנגזל אמנם אינו משיג את חפצו הפרטי במילואו, בכל זאת הוא מקבל באהבה תמורתו, ורוחו נוחה אשר תחת רכושו שנטל ממנו בחוזק יד, ינתן לו לכל הפחות מחירו, ולא יהיה גזול כל הימים, ויש בזה שקול שכר כנגד הפסדו ואולי גם יותר.

ואמנם בגמ' (ב"ק צד.) נאמר הטעם מפני 'תקנת השבים' למי שסובר ששינוי קונה מדרבנן. אבל נימוק זה, ניתן להאמר גם אם גזרת הכותב היא ששינוי קונה, וחולקים רק בזה אם שינוי קונה מן התורה או מדרבנן.

העוסק בתורה בלילה אם צריך להפסיק לומר תיקון חצות. הנה העיקר תיקון חצות זהו לקונן על חורבן בית המקדש, ואח"כ יעסוק בתורה כמו שמבואר בכתבי האריז"ל, וכתב בשער הכולל (דף ע"ד), וז"ל: בחצות הלילה אז מתעוררת הבכיה למעלה על חורבן בית המקדש ואז זמנה האמתית, עכ"ל. ויש לחקור אם אדם עסוק בתורה באותו זמן שהגיע חצות ומחזיק באמצע סוגיא קשה, אם יכול להמשיך ללמוד תורה עד שיגמור סוגיא שמחזיק בה, מפני שההפסקה באמצע יכול להזיק לו כל עמלה של סוגיא זו, ולכך מותר

מאמר מספר צפנת פענח להרה"ק מופת הדור רבי אליהו גריידיץ ז"ע שכתב

דמסוגל מאמר זה להינצל מאויבים

וז"ל: וכפי הזריעה (-לכוין בתפילה הכוונות שכתוב במאמר זה) יש לילך בטח שכן יהיה בעזרת השי"ת הצמיחה מזה. ואולי יהיה סיעתא דשמיא שיהיה עוד הרבה תועלת יותר ממה שאני משער, ויקום בזה כעין מה דכתיב 'ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה'.

[אות י"ז]: ועכשיו נבואה לבאר מה דאמר 'ומחינן באלוותא', דמדוע לא נקיט לשון הנהוג בתרגום אונקלוס, וכן בירושלמי, דעל 'מטה' אמרו 'חוטרא', ובה שימש המגיד בהגדה: 'ואתא חוטרא', או 'מקל' (ביצה לב: 'אין מנהיגין במקל ביו"ט'), אך הלשון 'אלוותא' מצינו בביצה (דף לג.), שהוא המוציא מהגדר שהוא בענפי יער, מקל שאינו מתוקן, ואינו מחפש למצוא שם מקל מתוקן, רק [מוציא מענפי היער מקל] כפי [שבא לידו] במקרה, אבל 'חוטרא' או 'מקל' שייך כנהוג במקל שמתוקן יפה, אבל 'אלוותא' הוא מקל משונה, כפי שבא לידי. וזה היה כאן, באלוותא שהוא לשון קלה כמו שכתבתי לעיל, [דמקל שאינו מתוקן משל הוא לקללה. אבל מלבד שהוא משל על קללה], גם פשוטו של התיבה הורה שהוא [מקל] בלי תיקון, רק כפי שבא (בפיו) [לידו].

ואכתי אין להפסיק כאן [בביאור המאמר, דעדיין] יש חקירה איך יעשה, אם צריך להזכיר שם הרודף או לא. ונחקרא נא, המג"א (סימן קי"ט סק"א בשם המהרי"ל) כתב, במבקש בעד רפואת חולה, דאם הוא בפניו, אין צריך להזכיר שמו, אבל שלא בפניו צריך להזכיר שמו.

והנה רש"י (במדבר כא:א) עה"פ 'וישב הנגב', כתב וז"ל: 'וישב הנגב' - זה עמלק, ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת 'כנענים' בידם, והם אינם כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונום לשון כנען, אמרו נתפלל אתם, שנאמר 'אם נתון תתן את העם הזה בידך', עכ"ל. ומבואר, [דאע"ג דאם מתפלל] שלא לנוכח, מזכירין השם, אבל [כאן לא הוצרכו להזכיר השם, כי] באמרם 'העם הזה', הורה על נוכח, כפירש"י על 'זה אלי ואנוהו' [וז"ל: זה אלי - בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע]. [המשך בשבוע הבא].